

Є. А. Вилгін,  
к. держ. упр., доцент кафедри публічного адміністрування,  
Міжрегіональна академія управління персоналом

## ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО ІНВЕСТИЦІЙНО-БУДІВЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ

E. Vilgin,  
Ph.D., Associate Professor of the Department of Public Administration  
Interregional Academy of Personnel Management

### THEORETICAL BASIS OF MECHANISMS OF STATE REGULATION OF REGIONAL INVESTMENT-BUILDING COMPLEX DEVELOPMENT

**Визначено, що економічній науці "регіон" як категорія найчастіше розуміється частиною території з однаковими природними, характерними економічними, демографічними та іншими умовами, і має такі основоположні риси: комплексність, цілісність, спеціалізація і керованість, а також є одночасно структурною одиницею соціально-економічної системи країни, багатоаспектний територіально-економічний комплекс — сукупність зв'язків зовнішнього і внутрішнього середовища.**

**Обґрунтовано регіональну інвестиційно-будівельну підсистему (як мезоекономічну категорію) розглядати з точки зору об'єднання і гармонізації галузевих і територіальних інтересів господарюючих суб'єктів.**

**Визначено, що під інституціональним середовищем інвестиційно-будівельного комплексу нами розуміється система організацій, що встановлюють і реалізують інституції щодо ефективного інвестиційного процесу в будівельному секторі економіки.**

*It is determined that for economic science, the "region" as a category is often understood as part of a territory with the same natural, characteristic economic, demographic and other conditions, and has the following basic features: complexity, integrity, specialization and controllability, and also is simultaneously a structural unit of socio-economic system of the country, multidimensional territorial-economic complex — a set of connections of external and internal environment.*

*The regional investment-construction subsystem (as a meso-economic category) is grounded in terms of unification and harmonization of branch and territorial interests of economic entities.*

*It is determined that under the institutional environment of the investment and construction complex, we mean the system of organizations that establish and implement institutions for an effective investment process in the construction sector of the economy.*

*Ключові слова: механізми державного регулювання, регіон, інвестиційно-будівельний комплекс, соціально-економічна система, територіально-економічний комплекс, територіальні інтереси, інституційне середовище.*

*Key words: mechanisms of state regulation, region, investment and construction complex, social and economic system, territorial and economic complex, territorial interests, institutional environment.*

#### ВСТУП

Дослідження механізмів державного регулювання розвитку інвестиційно-будівельної комплексу в Україні зумовлено комплексом складних проблем, які накопилися в цій сфері. Важливою проблемою для стратегічного розвитку державного регулювання розвитку інвестиційно-будівельної комплексу є вміння ефективно здійснювати інвестиційну діяльність і досягнення високого конкурентного статусу. Для інвестора вкладення коштів пов'язане з обґрунтуванням вибору інвестиційних проектів, аналізом їх ефективності, визначенням

правильної оцінки власних можливостей, виявленні фінансових ресурсів, обсягів і джерел інвестування, виконанням стратегічних інвестиційних програм. Найважливішим є прийняття правильних управлінських рішень, що досягаються шляхом застосування відповідних методів, насамперед цільових.

#### АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні та прикладні аспекти формування механізмів державного регулювання розвитку регіональ-

ного інвестиційно-будівельного комплексу та реконструкції житла досліджено в наукових працях вчених і практиків: А.М. Асаула, А.В. Беркути, О.Ю. Белєнкової, Ван Сяоміна, А.Ф. Гойка, О.А. Гриценка, В.В. Гришка, П.П. Закорка, В.І. Кравченка, Л.Г. Левіта, А.А. Лукьянченка, Ю.М. Манцевича, В.О. Онищенко, Г.І. Онищука, В.І. Павлова, В.А. Поляченка, В.І. Торкатюка, С.Т. Сташевського, С.А. Ушацького, Т.Ю. Цифри та інших дослідників. Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що питання визначення теоретичних основ механізмів державного регулювання регіонального інвестиційно-будівельного комплексу є актуальними для України, тому питанням розвитку регіонального інвестиційно-будівельного комплексу приділяється багато уваги з боку аналітиків у сучасних наукових публікаціях.

## ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Метою статті є аналіз та систематизація теоретичних основ механізмів державного регулювання регіонального інвестиційно-будівельного комплексу.

## РЕЗУЛЬТАТИ

Методологічно обґрунтованими етапами на шляху формування категоріального ядра, на наш погляд, повинні бути такі:

1. Багатоаспектне транс дисциплінарне вивчення сутності регіону, як теоретико-практичного конструкту. У зв'язку з цим розгляд регіонального економічного розвитку (в тому числі інвестиційної сфери) доцільно почати з детермінування змісту такої міждисциплінарної категорії, як "region".

2. Коротка характеристика економічної теорії регіону, в тому числі з точки зору інституційного підходу. Має практичний сенс у подальшому провести порівняльний аналіз понять "регіональний" і "мезоекономічний", заклавши основу для змістовно точного формування категоріального комплексу дослідження.

3. Опис інституційної структури регіонального інвестиційно-будівельного комплексу (далі РІБК) як категорії мезоекономіки. На наш погляд, необхідно дати визначення не тільки суб'єктно об'єктному складу досліджуваного явища, а й ідентифікувати фактори, що впливають на РІБК, тим самим наблизивши розуміння механізму регулювання даної підсистеми, а також заклавши методологічну основу для далекої формалізації і математичної інтерпретації виявлених причинно-наслідкових зв'язків.

Таким чином, подібне виконання описаних кроків через міждисциплінарний аналіз сукупності явищ дасть можливість сформувати категоріальний фундамент справжнього дослідження. Розглядаючи регіон як міждисциплінарну категорію, не можна не відзначити різнобічність його змісту. Наприклад, у рамках географічної науки "region" визначається як територія суші зі специфічними фізичними і географічними параметрами, територіальна одиниця, яка визначається географічними кордонами.

В економічній науці названа категорія найчастіше розуміється частиною території з однаковими природними, характерними економічними, демографічними та іншими умовами, і має такі основоположні риси: комп-

лексність, цілісність, спеціалізація і керованість (О.Ю. Белєнкова, Т.Ю. Цифра), а також є одночасно структурною одиницею соціально-економічної системи країни, багатоаспектний територіально-економічний комплекс — сукупність зв'язків зовнішнього і внутрішнього середовища [1].

Найбільш виражено соціологічний підхід представлений в роботі Р.І. Олексенка, а саме: регіон є "соціологічна кваліфікація територіальної одиниці, населення якої об'єднано загальними виробничо-економічними взаємозв'язками, соціальною інфраструктурою, засобами комунікації, органами законодавчої і виконавчої влади" [3].

Представником синтетичного, економіко-когнітивного змісту регіону є М.М. Шашко, який би розглядав територію як складову частину просторової економічної системи, де панують сили конкуренції. Відповідно до розробленого ним теоретичним підходом найбільш значущим є такий аспект, коли "концепція розвитку регіону сконцентрована на знаннях та інноваційного розвитку в усіх сферах за прикладом розвинених країн". Відзначимо, що саме М.М. Шашко належить розуміння регіону як "ядро інновацій і модернізації в широкому сенсі" [1].

Соціально-політичне трактування категорії "region" відображає його сутність як соціально-територіальної спільності, тобто сукупності соціальних, економічних, політичних факторів розвитку території в ході того чи іншого історичного процесу. В цьому контексті зазвичай мається на увазі цілий набір характеристик як-от: етнічний склад населення, трудові ресурси, соціальна інфраструктура, соціально-психологічний клімат, політичні аспекти розвитку регіону та тощо.

Розглядаючи різні думки щодо змісту поняття "region", виділимо два основних підходи в науці: територіально географічний і соціально-економічний. Важливим визначником регіону з точки зору першого підходу виступає територія, в той же час соціально-економічні особливості підкреслюються додатковими характеристиками абстрактної локальної спільності. Регіони представляються гомогенними територіями з чітко визначеними межами, в яких управління організовано на національному рівні. Нами зазначається, що регіон як соціально-економічна система може бути розглянутий як цілком самостійний суб'єкт економічних взаємин, носій своїх особливих інтересів, які можуть бути різні чи протиставлені інтересам різних суб'єктів і країни.

Соціально-економічний підхід до визначення регіонів сформувався в 1970-х рр., але в той же час, як вказують автори, не був належним чином реалізований [2, с. 69]. Нині ситуація в регіонах у цілому розглядається, в основному, з економічної позиції, а соціально-економічними характеристиками приділяється значно менше уваги. Регіон як соціально-економічна система представляється в основному деякої наукової абстракцією, яка сформована за заздалегідь визначеними ознаками, відповідаючи цілям конкретного дослідження. Зміна цільового призначення дослідження впливає на ознаки класифікації, умовні кордони регіону, задані пріоритети та інші характеристики.

Вивчивши перераховані вище підходи до поняття "region", нами запропонована уточнююча характери-

стика цього терміну. Регіони України, обмежені певними фізико-адміністративними умовами існування, характеризуються комплексністю, єдністю, спеціалізацією, регулюються сформованими політико-адміністративними органами управління. Територію можна уявити як великий економічний суб'єкт, де присутні різні форми власності та інші суб'єкти економічної діяльності, а також формуються власні відокремлені цілі щодо регіонального суспільного добробуту, соціального розвитку, модернізації продуктивних сил і промислової діяльності господарюючих суб'єктів, що входять до складу регіону в рамках його адміністративних кордонів. Таким чином, регіон — це територіально відокремлена одиниця макроекономічної системи, що утворює в сукупності з іншими одиницями конкурентне середовище на галузевих ринках товарів, послуг і капіталу, чії локальні цілі розвитку при міжтериторіальних протиріччях відповідають макроекономічним орієнтирам держави.

Мезотериторіальний рівень повинен розглядатися одночасно як елемент економічної системи в контексті просторової організації національного господарства, і як елемент соціально-економічної організації суспільства. Відповідно до теорії складних систем в будь-якій системі існують підсистеми. У регіональній економічній системі є: науково-технічна, інвестиційно-будівельна, ресурсо-видобувна, виробнича, соціальна підсистеми, а також підсистеми регулювання і управління. Проте кінцева мета функціонування підсистем повинна підкорятися меті функціонування всієї системи. Отже, важливим аспектом регіональної системи є внутрішній зв'язок, яка ніби фіксує особливості структури виробництва.

Регіональну інвестиційно-будівельну підсистему (як мезоекономічну категорію) автор розглядає з точки зору об'єднання і гармонізації галузевих і територіальних інтересів господарюючих суб'єктів. Логічним підсумком цієї гармонізації має бути раціональне, що відповідає максимальній корисності, інвестування в матеріально-технічну базу мезоекономічних системи в цілому і інвестиційно-будівельної сфери, зокрема.

Інвестування в будівельну сферу передбачає створення сприятливого інституційного середовища. У літературі виділяються два основних підходи до розуміння таких основоположних термінів, як "інститут" і "інституційне середовище". Етимологія слова "інститут" вказує на його латинське походження: *institutum* — встановлення, звичай, установа. З цього визначення логічним чином випливає його подвійне значення: з одного боку, розуміння інституту як такого собі правила, з іншого боку — як установи або організації.

## ВИСНОВКИ

Представники першого, нормативного підходу дотримуються розуміння інституту як суспільного звичаю. Відповідно інституційне середовище в рамках першого підходу характеризується як сукупність основоположних формальних та неформальних правил і норм життєдіяльності суспільства.

Другий, суб'єктний підхід, ґрунтується на тлумаченні категорії "інститут" як певної організації, установи, господарюючого суб'єкта, що реалізує конкретну діяль-

ність, завдання або функції в суспільстві. Подібне розуміння інституту як організації соціально-економічних відносин є предметом дискусії і ставиться під сумнів багатьма вченими інституціоналістами. У їх розумінні організації виникають в рамках існуючих інститутів, і цей принцип "є універсальним для всіх типів товариств".

Існує і третій напрям ідентифікації категоріального ядра інституційної теорії — компромісне, що прагне об'єднати в собі два описаних підходу. Деякі дослідники розглядають інститут як функціональну організацію для реалізації конкретної системи однорідних інституцій, а також як комплекс інституцій, які виступають функціональними генотипами організацій. В цьому контексті доцільно детермінувати поняття "інституція". Згаданий термін має ще більший спектр визначень, проте представляється можливим вказати на його загальний зміст, а саме: інституція — це діяльність, обумовлена нормами поведінки, форма реалізації функції суб'єктів, образ мислення.

З зазначених вище методологічних позицій під інституціональним середовищем інвестиційно-будівельного комплексу нами розуміється систему організацій, що встановлюють і реалізують інституції щодо ефективного інвестиційного процесу в будівельному секторі економіки.

## Література:

1. Беленкова О.Ю. Впровадження світового досвіду фінансування доступного житла через систему будівельно-ощадних кас в Україні / Беленкова О.Ю., Цифра Т.Ю., Шашко М.М. // Проблеми системного підходу в економіці: електронне наук. фахове вид. / Нац. авіац. ун-т, Ін-т екон. та менеджменту. — К.: Вид-во НАУ, 2010, №3 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: [http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2010\\_3/index.h](http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2010_3/index.h)
2. Дацій О.І., Гаман М.В., Дацій Н.В. Інноваційна модель розвитку економіки України в умовах глобалізації: монографія / О.І. Дацій, М.В. Гаман, Н.В. Дацій. — Донецьк: Юго-Восток, 2010. — 370 с.
3. Олексенко Р.І. Причини та наслідки інфляційних процесів в Україні / Ефективна економіка [Електронний ресурс]. — 2009. — №3. — Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=44>

## References:

1. Byelyenkova, O.Y. Tsifra, T.Y. and Shashko, M.M. (2010), "Implementation of international experience financing affordable housing through construction and savings banks in Ukraine", Problems systematic approach to the economy, vol. 3, available at: [http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2010\\_3/index.h](http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2010_3/index.h) (Accessed 28 Aug 2014).
  2. Datsii, O.I. Haman, M.V. and Datsii, N.V. (2010), *Innovatsijna model' rozvytku ekonomiky Ukrainy v umovakh hlobalizatsii* [Innovative model of economic development of Ukraine in the conditions of globalization], Yuhovostok, Donetsk, Ukraine.
  3. Oleksenko, R.I. (2009), "Causes and consequences of inflation processes in Ukraine", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 3, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=44> (Accessed 17 Jan 2013).
- Стаття надійшла до редакції 31.01.2018 р.*